מב: שבועת הדיינין פרק ששי שבועות

אלא בדרבה קמיפלגי. הכל מפורש בפרק שני דכתובות (דף יח: וסס ד"ה ונכולי) ובהניחקין (גיטין דף נא: וסס) **ואין** בהן **תשלומי כפל.** דלפי' בקרקע שייכא גזיכה כגון מקיג גבול לי נמי בגפנים טעונות והלה טוען טענת גנב וכרי מאיר מודה נמי בשאין עומדות ליגזר: **ולא תשלומי ד' וה'.** לא אינטריך אלא משום הקדשות דמשום קרקעות ועבדים לא אינטריך דאין נוהג אלא בשור ושה גנובד כדתנן בפרק מרובה (נ"ק דף פב.):

שומר חנם אין נשבע. משום דקרא בשומר חנם כתיב דאיירי בשבועה נקט שבועה וה"ה דאין משלם אם פשע כמו שומר שכר דפטור מחיוב דידיה דהיינו גזיכה ואבידה ונראה דשומר שכר נמי פטור מפשיעה כדמוכח בפרק המוכל (שם דף נא.) גבי הטוח מרגלי דלדקה דאתא לפומבדיתא אפקדיה רב יוסף גבי ההוא גברא פשע ביה אתו גנבי וגנבו ונעי למיפטריה משום דשמור ולא לחלק לענייס והתם שומר שכר היה לרב יוסף דאמר בשמוך שומר אבידה כשומר שכר משום דלא בעי למיתב ריפתא לענייא והי"ל למיתני נמי שומר שכר אין נשבע שנאנס אלא בשבועה קמייתא דכתיב בקרא איירי וקאמר הה דהשומר חנם אין נשבע דהיינו גזיכה קאמר נמי דנשא שכר אין משלם גזיכה והמ"ל נמי דשואל אין משלם אם נאנסה או אפי' נגנבה דהא איתקש לשומר שכר [א] ואם שאל אינו אינו ונשרקה פטור. ועוד דמש"ה לא תני לה דלא שייך בהקדש אלא ואע"ג דמיית תשלומי ד' וה' משום דשייך בכולהו אם מכר אלא דמיעט קרא אפי' שאר מטלטלין: **על** כל דבר **פשע** כל"ל. תימה בשלמא למ"ד במרובה (נ"ק דף נ.) חד בגנב וחד בטוען טענת גנב אינטריך למעוטינהו מכפל משום דגנב עצמו אלא למ"ד מרוייהו בטוען טענת גנב לא אינטריך כיון דאימעוט משבועה דאין שייך כפל בטוען טענת גנב אלא היכא דנשבע כדאמרינן התם וליכא למימר נקפץ ונשבע דבהגזל קמא (שם דף קו.) משמע דליכא כפל אלא אם כן השביע בית דין וי"ל דאינטריך להיכא דנתחייב לו שבועה ע"י גלגול אבל קשה דאמאי אינטריך רישא למעוטי הקדש מכפל דהתם לא שייך גלגול וי"ל דלמסקנא דרש מרובה (שם דף פב. וסס) ליכא אלא חד כלל ופרט וכלל אשבועה ואכפל ותרוייהו מימעטי מעל כל דבר פשע כדאמשמע במרובה (שם) וקרא אכולה עניינא קאי דקאמר אי ס"ד על כל דבר פשע לכלל ופרט הוא דאתא ליכתביהו הני פרטי גבי הנהו כו' וכי היכי דדרשא דכי יתן קאי אכולה פרשתא ס"ד על כל דבר פשע קאי אכולהו וכ"ת פרטי דכסף או כלים למה לי הא דרשינן לעיל מה כלים שנים כו' וא"ת ומ"מ אמאי אינטריך רישא למעוטי הקדש מיפוק ליה מוגונב מבית האיש דדרשינן במרובה (שם דף עו. וסס) ולא מבית הקדש וי"ל דהתם אתרעהו סמוך ועיקר קרא לא אתא אלא לדרוש וגונב מבית האיש ולא מבית הקדש אי נמי התם בגנב עצמו והכא אינטריך לטוען טענת גנב ולמסקנא דמרובה (שם) לא הוי אלא כלל ופרט קרא דעל כל דבר פשע דמסיק כל ריבויא הוא והני פרטי חד למעוטי עבדים וכו' ואגב ריהטא נקט האי תנא כלל ופרט וכללא דכמדה זו נמי ממעטי כל הני וכל

כולהו נמי טענת אחרים והודאת עצמו נינהו אלא בדרבה קמיפלגי [ב]דאמר רבה מפני מה אמרה תורה מודה מקצת הטענה ישבע חזקה אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו והאי בבולי' בעי דליכפריה והאי דלא כפריה משום דאינו מעיז פניו בפני בעל חובו ובבוליה בעי דלודי ליה והאי דלא אודי ליה אישתמוטי הוא דקא משתמיט מיניה סבר עד דהוי לי זוזי ופרענא ליה ורחמנא אמר רמי שבועה עיליה כי היכי דלודי ליה בבוליה ר' אליעזר בן יעקב סבר לא שנא בו ולא שנא בבנו אינו מעיז והלכך לאו משיב אבידה הוא ורבנן סברי בפניו הוא דאינו מעיז אבל בפני בנו מעיז ומדלא מעיז משיב אבידה הוא מי מצית מוקמת לה כרבי אליעזר בן יעקב הא קתני רישא מנה לאבא בידך אין לך בידי אלא חמשים דינר פטור מפני שמשיב אבידה הוא התם דלא אמר ברי לי הכא דאמר ברי לי שמואל אמר לקטן ליפרע מנכסי קטן להקדש ליפרע מנכסי הקדש לקטן ליפרע מנכסי קטן תנינא [ג]א**מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה תרתי למה לי** הא קמשמע לן כדאביי קשישא [ד]דתני אביי קשישא [ה]יתומין שאמרו גדולים ואין צריך לומר קטנים בין לשבועה [ו]בין לזיבורית להקדש [ז]ליפרע מנכסי הקדש תנינא [ח]מנכסים משועבדים לא יפרעו אלא בשבועה ומה לי משועבדים להדיוט ומה לי משועבדים לגבוה איצטריך סלקא דעתך אמינא הדיוט הוא דאדם עושה קנוניא על הדיוט אבל הקדש דאין אדם עושה קנוניא על הקדש קא משמע לן והאמר רב הונא [ט]שכיב מרע שהקדיש כל נכסיו ואמר מנה לפלוני בידי נאמן חזקה אין אדם עושה קנוניא על הקדש [י]אמרי (ל) ה"מ שכיב מרע [יא]דאין אדם חוטא ולא לו אבל גבי בריא ודאי חיישינן: **מתני'** ואלו [יב]דברים שאין נשבעין עליהן [יג]העבדים והשטרות והקרקעות וההקדשות [יד]אין בהן תשלומי כפל ולא תשלומי ארבעה וחמשה [טו]שומר חנם אינו נשבע ושומר שכר אינו משלם ר' שמעון אומר [טז]קדשים שחייב באחריותן נשבעין עליהן ושאינו חייב באחריותן אין נשבעין עליהן רבי מאיר אומר [יז]יש דברים שהן בקרקע ואינן כקרקע ואין חכמים מודים לו כיצד עשר גפנים טעונות מסרתי לך והלה אומר אינן אלא חמש רבי מאיר [יח]מחייב שבועה וחכ"א כל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע [יט]אין נשבעין אלא על דבר שבמדה ושבמשקל ושבמנין כיצד בית מלא מסרתי לך וכים מלא מסרתי לך והלה אומר איני יודע אלא מה שהנחת אתה נוטל פטור זה אומר עד הזיז וזה אומר עד החלון חייב: **גמ'** תשלומי כפל מנלן [כ]דתנו רבנן [כא]על כל דבר [כב] פשע כלל על שור ועל חמור ועל שה ועל שלמה פרט על כל אבדה חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט [כג]מה הפרט מפורש דבר המטלטל וגופו ממון אף כל דבר המטלטל וגופו ממון יצאו קרקעות שאין מטלטלין יצאו עבדים שהוקשו לקרקעות יצאו שטרות שאע"פ שהן מטלטלין אין גופן ממון הקדש רעוהו כתיב: [כד](ולא תשלומי כפל) ולא ארבעה וחמשה: מ"ט תשלומי ארבעה וחמשה אמר רחמנא ולא תשלומי שלשה וארבעה: שומר חנם אינו נשבע: [כה]מנא הני מילי דתנו רבנן

כולהו טענתא נמי כו'. ומאי פעמים ורבנן אמאי פליגי עליה: אלא בדרבה קמיפלגי. ולעולם בטוענו קטן ומשום דאין טענתו משובה במקום אחר דכתיב [שמות כב] כי יתן איש קרי ליה הכא טענת עצמו מיהו הכא טענה היא דהא איכא נתינת איש דמכח נתינת האב היא נלה והיינו דקאמר פעמים וכי תימא רבנן אמאי פליגי עליה כדרבה קמיפלגי: **הכא דלא אמר ברי לי.** ריש"ל דקאמי פטור דלא אמר איתום ברי לי פיפא דקאמי נשבעין לקטן דאמר ברי לי: **ליפרע מנכסי קטן.** מנכסי יתום ואפי' הוליא שטר עליו צריך שבועה שלא נתקבל חוב זה מאביו: **ליפרע מנכסי הקדש.** המקדיש נכסיו וילא עליו שט"מ וכא ליפרע מן הנכסים צריך שבועה: **תנינא.** במסכת כתובות (דף פו.) ולקמן בכל הנשבעין (דף מה.): **כין לזיבורים.** דתנן בהניחקין (גיטין מח:) אין נפרעין מן היתומין אלא מן הזיבורים. והיינו דתנא תרתי תדא לגדולים ותדא לקטנים: **אדם עושה קנוניא על ההדיוט.** הלוה הזה עשה (ג) עלה רמיותא עליו ואמר אני חייב לזה כדי שיטרוף הקרקע ממנו ויחלוקו ברמיותא: **מנה לפלוני בידי.** (ד) הגביהו תחלה מן הנכסים שהקדשתי: **אין אדם חוטא ולא לו.** בשביל יורשין: **מתני' קדשים שחייב באחריותן.** כגון אמר הרי עלי עולה והפרים בהמה לגדלו והפקירה לזה נשבע עליה אותו שהפקדון בידו דלעבוה (ה) קרינן ביה דדבר הגורם לממון לרבי שמעון כממון דמי: **יש דברים שהן בקרקע.** שמחוברין לקרקע ואינן כקרקע ונשבעין עליהן. וכגמ' [מג.] מפרש פלוגתייהו: **גמ' ולא תשלומי שלשה וארבעה.** (ה) וכיון דכפל ליכא הוי להו שלשה וארבעה: כי

מסורת הש"ס

(א) כ"ק קו. כ"מ ג. כתובות יח. ניטין נח.; (ב) [לקמן מה.]; (ג) ניטין כ. כתובות לד.; (ד) כתובות פו. לקמן מה.; (ה) כ"ב קעד: [ערכין כב.]; (ו) [שם כ"מ ה: קדושין סב:]; (ז) [כ"מ נו.]; (ח) כ"מ נח. ע"ש; (ט) ניטין לט. סנהדרין טו. כ"מ ק:, י) כ"ק סב: כ"מ מז:; (כ) [לעיל ז:]; (ל) [ב' תיובתא הלנו נלאה כמיתה], (מ) [כ"מ מז:]; (נ) [שמות כב]; (ס) [וש"י תוספתא כ"ק סב. ד"ה דשמון].

תורה אור השלם

ו. על כל דבר פשע על שור על חמור על שה על שלמה על כל אבדה אשר יאמר כי הוא זה עד האלהים יבא דבר שניהם אשר ירשיענו אלהים ישלם שנים לרעהו: שמות כב ח

הגהות הב"ח

(א) נב: ר"מ שיב מרע. כ"כ ע' תוס'. כנ"ל דף קטה: (ב) שם על כל דבר פשע. כ"כ לשון רש"י בהוה דף נז ע"ב על כל דבר פשע פיפיה דקנא מיפתחי בטוען טענת גנב לו בגנב עצמו: (ג) רש"י ד"ה אדם וכו' הלוה הזה עשה עצמו רמיה עליו: (ד) ד"ה מנה וכו' הגביהו תחלה: (ה) ד"ה לבעוה: (ו) ד"ה אמר וכו' ולא תשלומי וכו' דכיון:

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה שומר. ומס מאל מ'. ריש מחיינן. כ"ס (כסף) ד"ה מ"ש ומ"ש נשיך ונמחרוגים) וכסימן ש"ל סתם כדעת התוס':

רבינו חננאל

ור' אליעזר בן יעקב ורבנן בהאי דרב' פליגי דאמר מפני מה אמרה תורה מודה מקצת הטענה ישבע חזקה אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו כו'. ר' אליעזר בן יעקב סבר לא שנא לו ולא שנא בבנו אינו מעיז. הלכך לאו משיב אבדה הוא למיכך תני אבל נשבעין לקטן. ולא קטן ממש הוא. אלא אפי' גדול כמו שאמרנו למעלה. ואקשינן ליה לרב ומי מצית אמרת לה למתני' בהדין אורחא. ור' אליעזר היא. והא קתני סיפא דרישא מנה לאבא בידך אין לו בידי אלא כ' פטור. ספני שהוא כמשיב אבדה לבעלים. ופרקינן התם בסיפא דרישא בדלא טעין הכן ברי לי דמנה לאבא בידך אלא מספק. לפיכך אמרינן כיון דהודה לו בסקצת משיב אבדה הוא ופטור משבועה דאורייתא. אבל הכא בנשבעין לקטן. ואוקימנא כר' אליעזר (בטוען) בטענו ברי לי שאבא נושה כך מנה. הודה לו במקצת חייב. וי"א הכי פירק רב התם בסיפא דרישא בראמר הנתבע ברי לי דלית ליה עלי [אלא] נ' הלכך פטור. סיפא בראמר מספקא לי לפיכך רמו עליה שבועה כי היכי דלודי. ושמואל אמר הא דתנן אבל נשבעין לקטן להפרע מנכסי קטן כגון אלמנה מנכסי יתומין וכיוצא

בה. הבא ליפרע מנכסי יתומין נשבע להן. וכדתני אביי קשישא יתומים שאמרו יתומים גדולים ואין צ"ל קטנים בין לשבועה בין לזיבורית. אבל נשבעין להקדש נמי להפרע מנכסי הקדש. כדתנן מנכסים משועבדים לא יפרע אלא בשבועה. ואקשינן מכדי משעבדי ניהו לא [שנא] משעבדי להדיוט ולא שנא משעבדי להקדש. ופרקינן מהו דתימא משעבדי דכי פרע מן ההקדש אין נשבעין כדרב הונא דאמר שכיב מרע שהקדיש כל נכסיו דאמר ק' לפלוני בידי נאמן. חזקה אין אדם עושה קנוניא על ההקדש. אמרינן הני מילי שכיב מרע דאין אדם חוטא ולא לו. אבל ברי חיישינן שמא קנוניא עשו על ההקדש. לפיכך שנינו נשבעין להקדש: **מתני'** אלו דברים שאין נשבעין עליהן כו'. **אבל בפני בנו מעיז.** ואפילו הוא גדול (שם). מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה. ואפילו הוליא שטר, דלא הוה אמינא דאיכא קיים לגמרא הוה עטין ואמר אמתכא לי דלא פרעתיך ומשבעינן ליה דכדמרינן בכתובות (מח.) והתם אלא דלא טעינן ליה אמתכא לי דלא פרעתיך אמרינן בכתובות (מח.) דמשבעינן ליה ואי לא טעין לא טעינן ליה דאיכא אמתכא לי דלא פרעתיך ומשבעינן ליה ואי לא טעין לא טעינן ליה דאיכא אמתכא לי דלא פרעתיך ומשבעינן ליה דכדמרינן בכתובות (מח.) דאין אדם חוטא ולא לו. אלא בשבועה. משום דאי הוי כדבר אחר מן הלוה נוטה ומשבעינן ליה דאיכא אמתכא לי דלא פרעתיך